

**”Jeg tror heller ikke jeg ville have lyst til at rende
rundt i Indre by med en påspændingspik”**

-Nogle refleksioner over oplevelser af *queer rum*

Tatjana Isis Laursen

C Uppsats, VT10

Lunds Universitet

Centrum för Genusvetenskap

Vejleder: Malena Gustavson

Abstract:

Analyzing social spaces is central in understandings of power hierarchies at work, and there is an increasing emphasis on situated analysis of how intersecting social categories form the possible positions for subjects to inhabit.

Drawing on contemporary feminist theory and studies, my goal is to nuance the understanding of how queer space in Copenhagen 2010 can be conceptualized by offering some varying ways of understanding narratives from members within the community. Focusing on the themes *positionality*, *silences* and *ambivalence* in readings of stories and thoughts following a queer event in Copenhagen in early 2010, I point at how collective queer readings give space to a wider palette of identities and expressions, yet some of which risk being read as "too straight", and by use of metaphorically understanding the ideals of queer space with use of the visions of social interactions without being hindered by bodily aspects and hierarchies that followed the rise of Internet forums, I analyze the silences on especially embodiment and raciality within the community.

Keywords: Queer space, positionality, silences, ambivalence, intersectionality, situating

Nøgleord: Queer rum, positionering, tavshed, ambivalens, intersektionalitet, situering

Indhold

1. Indledning.....	1
2. Formål og problemstilling.....	1
2.1. Problemstilling.....	2
3. Baggrund – om sociale rum og forskningsfeltet.....	2
3.1. Om socialt rum som mit fokus i studiet.....	3
3.2. Eksisterende forskning.....	3
3.2.1. Tryghedsstudier.....	4
3.2.2. Studier om tryghed og seksualitet	4
3.2.3. Tavsheden om ambivalens.....	5
3.3. Om italesættelse af strukturelle hierarkier.....	6
3.4. Min position i feltet.....	7
4. Metode.....	8
4.1. Observationer.....	8
4.2. Semistrukturerede samtaler.....	9
4.2.1. Udvalg og anonymisering.....	10
5. Teoretiske udgangspunkter.....	11
5.1. Teoretisk baggrund - Queer rum som strategi og fænomen.....	11
5.2. Situering.....	12
5.2.1. Forskerens situering	13
5.2.2. Kroppen som situering.....	13
5.3. Queer.....	15
5.3.1. Performativitet, kroppen og privilegier.....	16
5.3.2. Queer følelser.....	16
5.3.3. Kritik af queer.....	17
5.3.4. Om tavshed(er) i queer.....	19
5.4. Intersektionalitet.....	20
5.4.1. Kritik af intersektionalitetsbegrebet.....	22

6. Analyser	22
6.1. At blive fri for heteronormens blik	23
6.1.1. Kollektive alternative læsninger.....	24
6.1.2. Frygtens objekt/subjekt.....	26
6.1.3. Normbrydende adfærd.....	27
6.1.4. Flydende identitet.....	28
6.2. Virtuelt queer – offline	29
6.2.1. Hvidhed.....	30
7. Sammenfattende konklusion	31
8. Referencer	33
8.1 Digitale kilder.....	36
9. Bilag	37

1. Indledning

Jeg er interesseret i at undersøge hvilke betydninger, nogle *queer rum* har for de personer, som færdes i dem, og hvordan dette kommer til udtryk. Med *queer rum* mener jeg sociale rum, der er organiseret ud fra queerfeministiske målsætninger om at identificere og modvirke ekskluderende strukturer.

Mit fokus er på et *queer rum* skabt i forbindelse med et støttearrangement for Copenhagen Queer Festival (CQF), kaldet *Queer Bingo*. Denne afgrænsning har jeg valgt vel vidende, at begrebet *queer* anvendes i en lang række andre sammenhænge og har et bredt spekter af betydninger i alle disse sammenhænge.

Måderne, *queer rum* begribes og omtales på, er ofte i et dikotomisk forhold til såkaldte *norm rum*, rum, der ikke har som udtalt målsætning at forandre de sociale mekanismer, der udgør en væsentlig del af den måde, hierarkiseringer og hegemoni foranstalles.¹ Det er mit indtryk, at der er behov for at nuancere denne forståelse og ikke mindst gøre op med denne position og dikotome modsætning, idet denne udelukker kritik af eksklusion og begrænset tilgang til *queer rum* samt fastlåser både *queer rum* og dets diskursive modsætning i en statisk position, hvor *queer rum* får rollen som det frie, og andre *norm rum* rollen som det fastlåste og begrænse(n)de. I dette dikotome forhold bliver det nærmest umuligt at italesætte eksklusioner eller hierarkier der kunne eksistere indenfor det *queer rum* da, dette udelukkende forstås ud fra sin modsætning. Jeg vil derfor undersøge om alternative måder at begribe disse rum kan åbne for andre forståelser af *queer rum* som socialt fænomen.

2. Formål og problemstilling

Mit formål er at analysere, hvordan sociale rum fungerer som arenaer, der konstant er under forhandling. Hvilke fysiske kroppe og udtryk, hvilken adfærd og interaktion, der findes i rummet, ændrer rummets karakter og mulighederne for dem, der er tilstede. Da det ikke er muligt at være tilstede i et socialt rum uden at påvirke det, er rummet altid i forandring. Når der er tale om sociale events, der er planlagt på forhånd, har arrangørerne muligheder for at påvirke det rum, de tager initiativ til at skabe gennem en lang række overvejelser og valg, men det er ikke muligt at præcis for-

¹ Eksempelvis maler den klassiske pamflet *Queers read this* et implicit dikotomt forhold mellem 'queers' og 'straights' gennem sit fokus på *queer space*, hvilket jeg vil gå mere ind på senere. *Queers read this*:13

udse hvilket rum, der skabes. Dette både fordi antallet af variabler er meget højt, og fordi et rum kan opfattes meget forskelligt af forskellige individer. Derfor er jeg meget interesseret i at rette mit fokus mod beretninger om det sociale rum fra forskellige vinkler, at undersøge denne diversitet og nuancere opfattelsen og definitionen af, hvad der er et queer rum, og hvad dette rum indebærer. Jeg mener, at det er vigtigt at påpege interne forskelle i kategoriseringer for at synliggøre, at disse de facto synliggør visse positioner og erfaringer og usynliggør andre for at være begribelige som adskilte fra hinanden og ens indadtil. Derfor er det vigtigt at fokusere på, hvilke beretninger der bliver inkorporeret og hvilke der udgrænses i konstruktionen af dikotome positioner som 'undertrykt' og 'undertrykker'.²

Jeg vil forsøge at nuancere de måder, vi begriber og og tænker på i forhold til queer rum og sociale rum, der aktivt forsøger at udfordre heteronormativitetens hegemoniske position. Dette vil jeg gøre gennem en række analyser af temaer og fænomener, der vil forsøge at forankre eller påpege paradokser i teorier om positionering, oplevet tryghed, inklusion/eksklusion og performativitet, samt ved at analysere hvad der forbliver i tavshed.

Temaerne *positionering*, *tavshed* og *ambivalens* er gennemgående for mit studie. Jeg uddyber dem i relation til de forskellige vinkler i mine teoretiske udgangspunkter, ligesom de har spillet en stor rolle i mit metodevalg, og de vil være centrale for mine analyser.

2.1. Problemstilling

Jeg vil mere specifikt undersøge, hvordan queer rum opleves som sociale rum, hvilke muligheder de giver de personer, der færdes i dem, hvad der er muligt, og hvad der ikke er muligt i disse rum. Dette gennem problemstillingen:

Hvordan kan nuancer i oplevelsen af det queer rum, der skabes i forbindelse med et støttearrangement for Copenhagen Queerfestival, bidrage til vores forståelse af dette rum ud fra temaerne positionering, tavshed og ambivalens? Hvilke muligheder/begrænsninger medfører dette specifikke sociale rum for subjektet, og hvad er centralt for oplevelsen af dette?

3. Baggrund – om sociale rum og forskningsfeltet

Da queerteorien og den aktivisme, den historisk set er stærk sammenbundet med, voksede frem, fik

² For uddybning, se afsnittet 5. *Teoretiske udgangspunkter*.

eksklusion og normdannelse øget fokus.³ Pamfletten *Queers read this* markerede et paradigmeskift i den aktivisme, forskningsfeltet er forbundet med, fra en strategi om inklusion til eksplicit at placere skylden for de overgreb og den eksklusion og usynliggørelse, ikke-heteroseksuelle og transpersoner oplever, hos konstruktionen og rekonstruktionen af heteronormativitet.⁴ I stedet for at rette vreden indad over manglende evner til at passe ind krævedes retten til at være vred over at være undertrykt.⁵

3.1. Om socialt rum som mit fokus i studiet

Betydningen af rum har efterhånden fået en del fokus i studier om seksualitet i takt med kroppens reintroduktion og resituering i feministisk teori.⁶ Samtidig med at kroppen erkendes som subjektets udgangspunkt, understreges betydningen af de rum, som den indtager,⁷ og hierarkiers (re)produktion omhandler i høj grad hvilke kroppe og dermed subjekter, der tildeles plads i forskellige rum,⁸ hvorved et fokus på konstruktionen og oplevelsen af rum er en nødvendig del af forståelsen af hierarkiers konkrete indvirkning i forskellige kontekster.

Vi kan, ganske kort sagt, forstå rum som en akkumuleret effekt af de operationer og interaktioner, der foregår i det.⁹ Individets oplevelse af rummet afspejles af, hvordan rummet opfattes,¹⁰ og individets reaktioner på rummet påvirker rummet, hvis vi forstår dette som et akkumulativt produkt.

3.2. Eksisterende forskning

En del af den eksisterende forskning om sociale rum og seksualitetsforskning omhandler kriterierne for oplevet tryghed, og dets fokus har ofte været på, hvordan køn og genus¹¹ spiller en rolle i denne sammenhæng, men også at analysere seksualitetens intersektion med køn er et område, der ikke er udforsket til fulde. Desuden omhandler en stor del af forskningen tryghed i direkte relation til den oplevede frygt eller risiko for kriminalitet, hvilket er et fokus, der kun i ringe grad dækker mit

3 For uddybning, se afsnittet 5.3. *Queer* under *Teoretiske udgangspunkter*.

4 Ambjörnsson 2006:22-27

5 *Queers read this*:3-4

6 Grosz 1995:2

7 Ahmed 2006:11-12

8 Puwar 2004:8

9 Grensman 2006:41

10 Ibid.:42

11 Jeg anvender begrebet 'genus', som det anvendes i den svenske opdeling mellem 'køn' og 'genus', da jeg anser, at den hyppigt anvendte danske version, 'biologisk køn' og 'socialt køn', dels fastlåser køn som noget naturligt binært (for uddybning, se afsnittet 5.3. *Queer*), og da termen 'socialt køn' ikke til fulde giver plads til andre faktorer i subjektskonstruktionen (for uddybning, se afsnittet 5.4 *Intersektionalitet*) og skaber et billede af et køn er noget, der skabes isoleret.

fokusområde.

3.2.1. Tryghedsstudier

Studier om oplevet tryghed er en vigtig baggrund for mit studie, da oplevet tryghed, risikoen for overgreb, genus og seksualitet i høj grad hænger sammen. Viviane K. Namaste påpeger, hvordan det offentlige rum historisk set er blevet kategoriseret som (heteroseksuelle) mænds rum, hvorved transpersoner, kvinder og par af anden konstellation end det ciskønnede¹² heteroseksuelle, der færdes i disse rum, oplever stigmatisering og risikerer overgreb. Risikoen for overgreb er i høj grad kønnet og spatielt specifik, lesbiske oplever oftest overgreb, når de er i selskab med andre kvinder og oftest på pladser, der ikke anses for at være homoseksuelt konnoterede, og bøsser, når de er alene, og oftest i områder, der anses for at være særligt homoseksuelle.¹³ Denne øgede risiko for overgreb er en betydningsfuld faktor i konstruktionen af queer rum, og jeg forudser, at et ønske om at minimere risikoen for overgreb er en af årsagerne til, at mine informanter vælger at færdes i disse, hvorfor jeg har fokuseret på en relativt stor andel af studier om oplevet tryghed.

3.2.2. Studier om tryghed og seksualitet

Leslie Moran og Beverly Skeggs (2004) understreger i deres studie i tryghedspolitik og seksualitet gennem bl.a. en række fokusgrupper, hvordan oplevet tryghed er komplekst, ambivalent og mangefacetteret. De påpeger det paradoksale i, at en strategi for at undgå, at homoseksuelle straffes som værende et objekt for (heteroseksuel) frygt gennem at være det Andet, er at i stedet for at være subjekter for frygt (for heteroseksuelle), når heteroseksuelles tilstedeværelse i homoseksuelle sammenhænge bliver for stor eller dominerende. Yderligere understreger de, hvordan disse forsimplede termer ikke gør det muligt til fulde at begribe den række af processer, der er i spil, og hvordan de homogeniserer kategoriernes indhold. De understreger, at denne ambivalens skal tages alvorligt, og at den frem for at vidne om kaos kan bidrage til forståelsen af de normerende kategorier og processer, der anvendes for at skabe orden og gøre virkeligheden begribelig. En af deres konklusioner er, at det ikke er muligt til fulde at definere, hvad der eksempelvis skaber tryghed for lesbiske, da kategorien rummer så mange interne forskelle, og at dette eksempelvis kan medføre, at en gruppe les-

12 Jeg anvender termen 'cis' ud fra Julia Seranos definition: "*people who are not transsexual and who have only ever experienced their subconscious and physical sexes as being aligned*" (Serano 2007:12). Dette for at italesætte ikke-trans positioner, uden at naturalisere disse gennem at gøre cisgenus til neutralt eller "naturligt" kønsudtryk, idet termer som biologiske/genetiske mænd eller kvinder har denne effekt.

13 Namaste 2000:588-589

biskes majoritetsstatus kan bidrage til udgrænsningen af en anden gruppe lesbiske ud fra andre intersektioner.¹⁴ Ligeledes kan konsekvenserne af subjektivering af frygt, eksempelvis hvordan den oplevede tryk ændres på grund af tilstedeværelsen af heteroseksuelle i homoseksuelle rum, kan derfor heller ikke besvares så enkelt, da klasse, "race"¹⁵ og en række andre faktorer, og ikke mindst samspillet herimellem, spiller en væsentlig rolle.

Mere lokalt for min geografiske kontekst har Vanna Nordling gennemført et studie, der også har til formål at nuancere betydningsskabende processer i oplevet tryk, i dette tilfælde blandt unge kvinder i Malmö ud fra en række andre relevante intersektioner, der påviser ambivalens inden for gruppen af unge kvinder.¹⁶

3.2.3. Tavsheden om ambivalens

Moran & Skeggs og Nordling efterlyser mere fokus på den ambivalens, der kommer frem i studier som deres eget, samt analyser af dens rolle og betydninger.¹⁷ I tråd med dette er ambivalens i forståelsen af og beretninger om "queer rum" centralt for mit studie, og jeg vil forsøge at nuancere de måder, vi kan begribe disse rum på.

I tråd med ovennævnte opfordringer mener jeg, det er vigtigt at fokusere på ambivalens, og snarere end at anskue det som en hindring for teoriens anvendelighed vil jeg betragte den som en uundgåelig del af teorier, der redegør for noget så komplekst som interpersonel interaktion.

Nina Held og Tara Leach reflekterer ud fra sine egne radikalt anderledes oplevelser af den samme aften på en lesbisk bar om, hvordan sociale rum, der er seksualiserede, ligeledes er racialiserede, hvilket betyder, at visse (hvide) krop har lettere adgang end andre (ikke-hvide) kroppe. De kritiserer ligeledes, hvordan studier om socialt rum og seksualitet har hvidhed som udtalt norm, i det at fokus på udelukkende seksualitet og køn udelukker andre intersektioner, samtidig med at disse studier har en tendens til at tage udgangspunkt i hvide subjekter og erfaringer. De opfordrer derfor til,

14 Moran & Skeggs fremhæver et eksempel på en lesbisk, der valgte at træde ud af en modergruppe for lesbiske, da hun ikke følte sig som et ligeværdigt medlem, da hendes barn ikke var undfanget ved insemination og endda oplevede, at hendes racialiserede position betød, at hun i højere grad lavede te og ryddede op end deltog på lige fod med de andre i gruppen, hvilket Moran & Skeggs anser som et udtryk for den interne ambivalens, der usynliggøres i fremmedgørelsen af heteroseksuelle i homoseksuelle kontekster, hvorved begge grupper homogeniseres. 2004:166

15 Jeg anvender begrebet "race" forstået som en effekt af racialiserende diskurser og praksisser, og ikke som essentialistisk eller naturgiven kategori. For uddybning, se min forklaring i afsnittet 3.6. *Om italesættelse af strukturelle kategorier.*

16 Nordling 2009:53-55

17 Moran & Skeggs 2004:174, Nordling 2009:55

at studier i socialt rum og seksualitet ligeledes fokuserer på racialiseringsmekanismer gennem situerede erfaringers vidnesbyrd.¹⁸

Jeg vil gå yderligere ind på deres studier senere og her blot understrege deres opfordring til, at studier af rum og seksualitet nuanceres og situeres med udgangspunkt i hverdagserfaringer:

By historicising experience it transforms from a mere footnote in one's personal life to a powerful tool to not only disrupt traditional modes of how we come to know but is also given the authority to speak and there contribute to the meaning making process.¹⁹

Ligesom det er tilfældet med Nordlings og Held & Leachs studie mener jeg, at det er altafgørende, at studier af denne art situeres i den konkrete kontekst, der undersøges, i det den iboende ambivalens og kompleksitet gør det umuligt at redegøre for emnet ved hjælp af universelle tilgange.

3.3. Om italesættelse af strukturelle hierarkier

Strategien med at skabe disse rum foregår ofte på en præmis, der skaber en form for dikotomi mellem insidere og outsiders. Denne opdeling ses tydeligt i eksempelvis den velkendte pamflet *Queers read this*, distribueret i 1990, i sit afsnit om "queer space":

Why in the world do we let heteros into queer clubs? Who gives a fuck if they like us because we "really know how to party?" WE HAVE TO IN ORDER TO BLOW OFF THE STEAM THEY MAKE US FEEL ALL THE TIME! They make out wherever they please, and take up too much room on the dance floor doing ostentatious couples dances. They wear their heterosexuality like a "Keep Out" sign. or like a deed of ownership.²⁰

Det ovenstående citat vidner om et forsøg på i et afgrænset rum at forsøge at ændre, eller i det mindste på provokerende vis italesætte, disse muligheder gennem at udtrykke et specifikt regelsæt for heteroseksuelle. Sociale positioner tildeles i interaktionen mellem mennesker, når vi mødes, kan vi passere eller læses, på forskellig vis.²¹ Hvordan vi læses skriver os ind på forskellige pladser i sociale hierarkier,²² og gennem kritikken af disse er der en fare for at naturalisere disse positioner, som

18 Held & Leach 2008:141-154

19 Ibid.:151

20 *Queers read this*:13

21 At en position blandt skabes skabes gennem, hvordan omverdenen behandler subjektet, har adskillige teoretikere påvist, blandt andet Monique Wittigs *One is not born a woman*, der med sin titel henleder tanken til Simone de Beauvoirs berømte citat, og baggrund for mange performativitetsteorier. Wittig 1981:266

22 Yvonne Hirdman præsenterer i sin introduktion til genussystemet den effekt i form af hierarkisering, der følger med

dikotomien i det ovenstående citat vidner om. Denne problematik kan også ses i min refleksion om min "insider"-position, hvorfor jeg ser det som en vigtig opgave for mig at være varsom med anvendelsen af disse positioner.

Beverley Skeggs forklarer, hvordan sociale positioner, der baseres på strukturel organisering ud fra blandt andet køn, klasse og "race", giver forskellig adgang til mulige subjektspositioner. Disse positioner (u)muliggøres gennem diskurser og strukturer i samfundet.²³ Desuden kan sociale positioner naturaliseres gennem vores inddeling efter dem.

Begrebet "race" er et eksempel på en særdeles vigtig faktor, som på trods af at den er socialt konstrueret, fungerer gennem netop inddelingen. Samtidig vil at negligere dens betydning usynliggøre magthierarkier. Med Bridget Byrnes ord, som jeg ligeledes anvender som baggrund for anvendelse af termen "race" i denne tekst:

'Race' needs to be understood as an embodied performative. That is, that the repeated citation of racialised discourses and, importantly, the repetition of racialised perceptual practices produces bodies and subjects that are raced. What is critical here is that the practices produce the idea of differences, rather than being an effect of them.²⁴

3.4. Min position i feltet

Inspireret af Nina Lykke ser jeg min rolle som at være en *guide*, jeg mener, at min rolle forpligter mig til at dele ud af mine viden om feltet og forklare den vej, jeg går i mine analyser, og det udsnit, de repræsenterer, men min position er ikke uimodsigelig, og hvilke dele af mit studie, der fæstner sig hos læseren, er uden for min magt.²⁵

Min baggrund i feltet gør det muligt for mig at komme i tale med nogle individer, som det ellers ville være svært at komme i kontakt med, selvom der internt også er mange forskellige syn og strategier på, hvordan man håndterer interessen "udefra". Samtidig har jeg som forsker en særlig magtposition, som kan gøre det svært at rette fokus på mennesker, jeg møder i mange andre sammenhænge og indgår i sociale relationer med, både fordi min forskerrolle i et omfang kan være sværere at indtage på dette grundlag, og fordi det er vigtigt, at det er klart for alle, at fortroligheden er

dikotomiseringer. Ifølge Hirdman kan vi ikke begribe et binært forhold uden at placere den ene i en dominerende position. Hirdman 1988:119

23 Skeggs 1999:27-28

24 Citeret i Held & Leach 2008:144-145, kursivering i kilde.

25 Lykke 2008:19

en anden i disse situationer, jeg møder ikke mine interviewpersoner ud fra min sædvanlige position i dette studie. Da feministisk teori påviser det umulige i at indtage en position fuldstændig distanceret fra sit forskningsfelt,²⁶ mener jeg ikke, at det på forhånd skal udelukkes, at interviews blandt mennesker, jeg kender, kan have berettigelse og validitet, men det rejser utvivlsomt en række andre problematikker, som jeg skal tage stilling til, hvilket leder mig til mine metoderefleksioner.

4. Metode

Mit studie tager, som dette afsnit vil forklare, udgangspunkt i mine semistrukturerede samtaler. Men da jeg selv var tilstede under arrangementet og gennemførte observationer, som jeg sidenhen anvendte som udgangspunkt for mine interviews, samt at min tilstedeværelse til arrangementet utvivlsomt påvirker mit studie, har jeg her inkluderet observationerne i mine refleksioner over mit metodevalg, selvom de spiller en mindre væsentlig rolle i selve analyserne.

4.1. Observationer

Sociale rum indebærer magtpositioner på en række områder, hvis vi som tidligere nævnt analyserer magt ud fra Foucault, nemlig som allestedsnærværende i interpersonelle interaktioner.²⁷ Jeg præsenterede mig selv og mit studie over en mikrofon til arrangementet umiddelbart, inden jeg indtog positionen som dj til arrangementet, hvilket betyder, at der kom en særdeles kraftig understregning af min rolle som ”insider” over for alle tilstedeværende.

Jeg valgte at gøre det på den måde, da det gav mig en mulighed for at betragte rummet med en vis distance, som ellers ville være svær at opnå. At sidde isoleret og betragte rummet ville utvivlsomt få konsekvenser for de betragtedes opfattelse af rummet, og det ville være svært at opretholde denne rolle fra min side, når det er et socialt rum, jeg i forvejen ofte opholder mig i. De tilstedeværende, som ikke kendte min rolle, ville undre sig over min adfærd, og dem, der kendte til min rolle, ville sandsynligvis føle sig udstillede og betragtede. Gennem at have en konkret rolle at udføre var det legitimt for mig at befinde mig på en distance, der konkret fysisk også var markeret af den pult, jeg stod ved, som betød, at jeg på en måde var socialt utilgængelig og dermed ikke mulig at interagere med direkte.

Denne position indebærer samtidig en magtposition i det sociale rum, jeg havde på samme tid en

²⁶ For uddybning, se afsnittet 5.2 *Situering*

²⁷ Jeg beskrev tidligere i afsnittet med hjælp af Foucault, hvordan magt er en uundgåelig del af alle relationer.

ganske central og marginal position. Central fordi den giver mulighed for at diktere rummets lydside, marginal fordi jeg på en række områder er afskåret fra det verbalt sociale. Da jeg blev spurgt, om jeg ville spille af en af arrangørerne, der dermed valgte en vis profil for arrangementet, mener jeg, at min rolle er på forsvarlig afstand, da jeg blev bedt om at udføre en rolle, der på forhånd var defineret til at have et vist indhold, som jeg ikke uden videre kunne ændre, selvom det, at jeg valgte at udføre opgaven, betød, at jeg sætte mit eget præg på tolkningen af dens indhold. Fra min position var det socialt acceptabelt at i høj grad betragte det sociale rum og samspil, hvilket jeg ville have haft svært ved, hvis jeg havde haft en anden funktion i rummet.

Som feministisk forskning i mange tilfælde har pointeret, er det ikke muligt at undersøge et subjekt uden at påvirke dette, validitet opnås ikke gennem forestillingen om, at forskeren er isoleret fra sit felt, men derimod gennem at forskeren gør sig klart og er åben om, hvordan hendes ageren påvirker feltet og relationerne i forskningen, hvilket jeg vil gå yderligere ind på afsnittet 5.2. *Situering.*

4.2. Semistrukturerede samtaler

Jeg gennemførte i ugerne efter det arrangement, der er omdrejningspunktet for mit studie, fire interviews i form af semistrukturerede samtaler²⁸ med deltagere i arrangementet. Jeg fandt disse gennem dels opslag til arrangementet i kombination med min mundtlige præsentation af studiet til arrangementet samt gennem en kombination af sociale medier²⁹ og snowballmetoder.

Min første tanke var udelukkende at bruge interviewpersoner, som jeg ikke tidligere have haft kontakt med, men da dette viste sig at være ganske svært og på en række områder ikke løste mine problemstillinger omkring min position i forhold til feltet, valgte jeg at brede mit fokus ud og inkludere personer, jeg havde kontakt til i forvejen. Dette ligeledes på baggrund af at jeg fandt at selv de personer, jeg ikke som sådan kendte, alligevel var så tæt på min egen omgangskreds, at der ikke var tale om en klassisk definition af objektivitet i form af afstand til forskningsobjektet,³⁰ og kombinationen af dette, samt det at jeg på baggrund af førnævnte feministiske kritik af denne tradition forholder mig kritisk til dens definitioner, ligger til grund for, at jeg valgte også at interviewe

28 Med dette mener jeg et interview med hjælp en interviewguide med temaer og spørgsmål, men som blev udført i en mere samtalelignende form med åbne spørgsmål, hvorved informanterne selv præsenterede de aspekter, de fandt mest relevant.

29 Jeg kom i kontakt med flere af mine informanter gennem det sociale netværkssite www.facebook.com, der gjorde det muligt for mig at sende beskeder til personer, der havde givet tilsagn om at deltage i arrangementet.

30 For uddybning af denne kritik, se afsnittet 5.2. *Situering.*

personer, jeg på en eller anden måde er i kontakt med i mit sociale liv. Dette medfører tydeligvis en række andre problemstillinger, men jeg fandt at strategien med at være åben om disse, italesætte dem og inkludere dem i mine tolkninger og analyser var den bedste måde at leve op til mit ansvar som forsker i studiet, inspireret af Donna Haraways opfordring til, at videnskaben erkender sit altid partielle og situerede syn, hvilket jeg vil uddybe yderligere i afsnittet 5.2. *Situering*.

4.2.1. Udvalg og anonymisering

Mine interviewpersoner er anonymiserede og efter lang overvejelse navngivet med et bogstav fra alfabetet i den rækkefølge, de nævnes, selvom jeg anser det som langt fra uproblematisk på den måde at dække over de markører, som et navn kan påvise i form af eksempelvis klasse og etnicitet. Jeg har alligevel valgt denne metode, da jeg anså, at det at vælge et navn, som i højere grad tog hensyn til at synliggøre faktorer som etnisk baggrund, klasse eller køn, også ville være problematisk, hvis udvælgelsen skete på baggrund af, hvilke kriterier jeg fandt relevante, hvorved faren for at understrege visse tilhørsforhold frem for andre ud fra mere eller mindre implicite antagelser om deres vigtighed, samt en essentialisering af disse er ganske overhængende. Jeg har i stedet forsøgt at fremhæve den positionering, informanterne selv kommer, med når jeg referer til dem, vel vidende at det i høj grad ofte er de intersektioner, der medfører, at informanten oplever et hierarki nedefra, der belyses af dem selv, idet at et central privilegium ved at tilhøre normen på et område er muligheden for at ikke være opmærksom på dette eller behøve forklare sig.³¹ Jeg har dog valgt i de få tilfælde, hvor mine informanter nævner navne på andre, eksempelvis venner eller kolleger, at skifte navnet ud med et andet, jeg finder tilsvarende for at undgå forvirring, og da disse personer ikke spiller nær så stor en rolle i analysen.

Da queerkultur generelt i høj grad, og også blandt mine informanter, forbindes med køn, genus og seksualitet kan jeg nævne, at alle mine informanter præsenterede sig med navne, der klassisk konnoteres med kvinder, samt at alle mine informanter eksplicit definerede, at de af andre blev læst som kvinder, men flere af dem udtrykte som resultat af en queeridentifikation, at de ikke definerede sig kønsmæssigt, ligesom de ikke definerede deres seksualitet i termer af hetero/bi/homo. I de interviews, hvor denne overbevisning ikke blev nævnt, har jeg dog alligevel valgt ikke direkte at spørge, da jeg har skønnet, at det ville være problematisk, både ud fra at det ville fordreje indholdet af interviewet og påvirke tillidsforholdet mellem mig og informanterne, idet der unægtelig placeres et

31 Haraway 1991a:109, Ahmed 2004:147

ansvar om forklaring, samt på baggrund af ovenstående refleksioner om anonymisering.

5. Teoretiske udgangspunkter

Mit studie er baseret på feministisk, postkolonial og queerteori og udgangspunkt, og jeg anvender mig af et intersektionelt perspektiv (se nedenstående afsnit) i mine analyser. Da mit fokus i høj grad er på oplevelsen af sociale rum og pladser, anvender jeg en række samfundsvidenskabelige teorier og berører også teorier inden for kulturgeografien og kriminologiske studier om oplevet tryghed.

5.1. Teoretisk baggrund - Queer rum som strategi og fænomen

Queerteoriens kritik af normdannelse har inspireret miljøer eksempelvis i København til forsøg på at skabe alternative sociale rum såsom CQF. CQF og dens støttearrangementer er ikke et køns- eller seksualitetsseparatistisk rum, men det er et rum, hvor heteronormativiteten, og dermed fortrinsretten for ciskønnet heteroseksualitet aktivt udfordres, samtidig med at der findes en udtalt mission om at forsøge at modvirke strukturelle hierarkiers begrænsninger:

To create a place that is free for all it is important that we all try radically confront some, if not all(?) of the structures existing in society today. We need to help each other to break free from structures and norms imposed on us by the capitalist, heteronormative, racist society (...) And even though the list is long, we still won't tolerate racism, sexism, heterosexism, homo/bi/queer/hetero/trans -phobia, in other words No discrimination based on sexuality, age, gender, ethnicity, class and so on. There will be room for those who make room for others.³²

Yderligere opfordrer *Safer space policien* deltagere til ikke at antage, at de kan læse andres kønsidentitet, seksualitet eller andre former for identiteter:

All identities are self defined. Don't presume you know someones gender, ethnicity, sexual preference, political positions or anything else to do with their identity. ASK, LISTEN and RESPECT what you hear. Analyze why you ask some people and don't ask others.³³

Med en foucauldiansk forståelse af magt kan vi se individer i sociale rum som punkter i arenaer, sammenspundet i et net af magtrelationer immanent i selve interaktionen, og hvor der er magt, er

32 Fra CQF "Safer space policy"

33 Ibid.

der modmagt, en reaktion på styrkeforholdet.³⁴ Denne forståelse afviser idéen om, at det er muligt at forstå magtrelationer reduceret til binære grupper af undertrykkere og undertrykte. Derfor finder jeg det interessant at undersøge, hvordan en række individer oplever et socialt rum organiseret ud fra en mission om at afskaffe magthierarkier, da dette ifølge Foucault er en fiktion.³⁵ Jeg er interesseret i hvordan sociale kategorier opleves i forsøget på at modvirke hierarkier og hvordan dette lykkes, hvis vi forstår magt som nærværende i menneskelig interaktion, som noget der sker mellem os, snarere end magt forstået i institutionaliseret form.

Samtidig konkretiserer idéen om queer rum det feministiske mantra om, at *det personlige er politisk* ved at placere det sociale liv på den politiske dagsorden og åbent italesætte magt i denne sammenhæng, hvorved dets betydning fremhæves som en del af magtudøvelsens palette.

Da hierarkier interagerer på et utal af måder, er fremlæggelsen af et socialt rum som en enhed en forsimpning. Snarere mener jeg, at et socialt rum bør betragtes som bestående af en masse mindre interaktioner, en masse rum i rummet, der konstant påvirker hinanden, og som der ikke kan drages klare grænser imellem, hvorved teoretisering over dette rum er ambivalent og partielt, hvilket er centralt for mit fokus på netop nuancering af beretninger om queer rum.

5.2. Situering

Donna Haraway kritiserer ud fra feministisk teori det ideal om objektivitet, der forudsætter, at forskeren er et klart afgrænset subjekt i forhold til sit isolerede forskningsobjekt, samt forestillingen om at forskeren skal kunne anskue alting uden at have en konkret placering. Dette benævner Haraway som gudetricket ('the god trick'), med hvilket hun anser en videnskabelig tro på, hvad Nina Lykke forklarer som "*et ansigts-, krops-, og kontekstløst forskersubjekt, der kan stille sig udenfor og hæve sig over det, der analyseres, og fra den position producere objektiv kundskab om verden*".³⁶

At erkende det situerede og partielle syn skal, understreger Haraway, ikke lede os til relativisme. Det er ikke ethvert partielt syn, der efterstræbes uden ansvar for, hvad der kan ses, idet vi altid befinder os i et hierarki med magt over andre, og synet altid handler om magten til at se, hvilket gør os ude af stand til at se vores egen position.³⁷

Haraway opfordrer os i stedet til at anerkende, at alt syn er partielt og situeret:

34 Foucault 2006:99-102, Heede 2010:39-45

35 Heede 2010:39-45

36 Lykke 2008:17

37 Haraway 1991b:89-90

I am arguing for politics and epistemologies of location, positioning, and situating, where partiality and not universality is the condition of being heard to make rational knowledge claims. These are claims on people's lives; the view from a body, always a complex, contradictionary, structuring and structured body, versus the view from above, from nowhere, from simplicity.³⁸

Situeret videnskab kræver, ifølge Haraway, at forskningsobjektet anskues som et subjekt og en aktør, og ikke som et objekt, idet objekter ikke findes i sig selv, men gennem den afgrænsning, der defineres, når de kortlægges, hvilket eksempelvis postkoloniale feminister har påpeget i bl.a. vestlig feminisemes anvendelse af kategorierne mænd og kvinder.³⁹ Haraway opfordrer derfor til, at vi som forskere skal være ansvarlige, gennem hendes ordleg om siting/sighting, hvilket vil sige, at vi skal gøre os klart både ud fra hvilken position og med hvilket syn, vi ser, for at vores subjektive objektivitet har gyldighed og validitet.⁴⁰

5.2.1. Forskerens situering

En række forskere vælger som et led i sin strategi for ansvarlig forskning at i et afsnit på redegøre for deres egen positionering i form af en liste (eksempelvis Nordling 2009). En metode, som Linda McDowell fremhæver, har en tendens til på ny at placere forskeren og dennes ofte hegemoniske position fra marginen til igen at være central, hvorved en forestillet identisk version af forfatteren *af* teksten konstrueres som forfatteren *i* teksten.⁴¹ Jeg har derfor valgt at ikke følge metoden med at i et afsnit redegøre for min egen position ud fra de klassiske omtalte intersektioner. Dette også på baggrund af den tendens privilegiers komfort har til at gøre det svært at identificere ens egne magtpositioner, hvilket jeg belyste i afsnittet 5.3.1. *Performativitet, kroppen og privilegier*. Med andre ord mener jeg at risikoen for, at jeg ville overse væsentlige detaljer i en nærmet listeformet positionering af mig selv, ville være så stor, at jeg i stedet vælger at forsøge at inddrage min egen positionering løbende i analysen på en måde, der ikke bringer denne i en central position, samtidig med at jeg er bevidst om mit partielle syn.

5.2.2. Kroppen som situering

Feministiske teoretikere har længe kritiseret den diktome offentlig-privat opdeling med sin tilhø-

38 Haraway 1991a:92

39 Mohanty 2003:47

40 Lykke 2006:16-19

41 McDowell 1996

rende definition af det offentlige som mænds ukønnede, ukropslige sfære, der ligeledes er rum for politik, og det private som kvinders kønnede og kropslige sfære. Denne opdeling er så diskursivt indgroet, at det er vanskeligt at begribe rum på en anden måde.⁴² Ifølge Nirmal Puwar forstyrrer tilstedeværelsen af subjekter, som er forkropsliggjorte (Puwar nævner som eksempel kvinder), abjekte, den ukropslige orden, som formodes at herske i det offentlige, hvilket tvinger de ellers ukropslige til at være forkropsliggjorte og medfører en stigmatiseret position for subjektet, der er 'malplaceret' ('out of place').⁴³

Held & Leach, som jeg nævnte tidligere, understreger kroppens rolle, hvorpå racialiserende strukturer opleves, når det ikke-hvide subjekt befinder sig i en kontekst, der har hvidhed som sin norm, eksempelvis den lesbiske bar de tager udgangspunkt i. De understreger, at racialiseringen af det lesbiske rum er baseret på andet end, at majoriteten er hvid, nemlig at hvid (re)konstrueres som norm, og udgrænsningen af ikke-hvide er såvel en del af som resultat af denne proces, hvorved individets oplevelse af rummet determineres af, hvordan kroppen læses.⁴⁴

Elizabeth Grosz opfordrer til, at vi forsøger at forstå subjektivitet, individets møde med andre og dets situering i termer af forkropsliggørelse snarere end bevidsthed, samtidig med at vi husker, at køn spiller en væsentlig rolle, kroppen er ikke bare en krop:

It is not enough to reformulate the body in non-dualist and non-essential terms. It must also be reconceived in specifically *sexed* terms. Bodies are never simply *human* bodies or *social* bodies. The sex assigned to the body (and bodies are assigned a single sex, however inappropriate this may be) makes a great deal of difference to the kind of social subject.⁴⁵

Med Held & Leach, samt Mulinari & de los Reyes' intersektionalitet, vil jeg tillægge, at kroppen ikke bare er kønnet, men også bærer af en lang række andre kategoriseringer, som Grosz ikke nævner, men som utvivlsomt påvirker vores erfaringer og subjekt, ligesom en række andre faktorer end køn kan medføre, at subjektet anses for at være malplaceret og eksempelvis mødes med, hvad Puwar kalder et "'*what are you doing here?*' look".⁴⁶

Visse intersektioner er mindre tydelige end andre (funktionsdygtighed er eksempelvis sværere at skjule end religion), men hvis vi følger Eve Kosofsky Sedgwicks ræsonnement i hendes kritik af

42 Listerborn 2002:19, Puwar 2004:14-16, Sedgwick 1990:47-48

43 Puwar 2004:14-16

44 Held & Leach 2008:151-153

45 Grosz 1995:84, kursivering i original.

46 Puwar 2004:43

konstruktionen af det dikotomiske forhold mellem offentlig og privat, der har opnået en så central status at det er svært at forestille sig en anden model, samt hendes kritik af det dikotome begrebspar heteroseksualitet og homoseksualitet, er muligheden for ”diskretion”, at være i det problematiske ”skab”, sjældent en ønskværdig metode til at undvige denne malplaceringsproces.⁴⁷

5.3. Queer

Centralt for mine analyser er queerteoriens normkritiske fokus, der retter blikket mod konstruktionen og reproduktionen af normer i stedet for at analysere afvigere,⁴⁸ samt Judith Butlers teorier om performativitet. Genus er ifølge Butler ikke noget mennesker har iboende i sig, det er ikke en indre drivkraft, der definerer vores adfærd som en dukkefører, der trækker i snorene og får kroppen til at visualisere sig i fysiske verden. I stedet er genus en uendelig række af repeterede handlinger, der tolkes af omverdenen som genus. Betydningen af og formen for disse handlinger er foranderlig og under konstant forhandling, hvilket afspejles i at opfattelserne for korrekt adfærd også kan ændres. At genus er performativt skal dog ikke forstås som, at det er frivilligt. Tværtimod, forklarer Butler, foregår der tvang i den forstand, at vi ikke kan undlade at vælge at udføre genkendeligt genus efter den binære model, hvis vi skal være begribelige som mennesker, og at udføre disse handlinger forkert kan medføre sociale sanktioner eller endda straf i form af vold. Dermed er der tale om en form for kønstotalitarisme, idet at vi udelukkende er begribelige som mænd eller kvinder snarere end blot som mennesker.

Denne performativitet er struktureret i form af den heteroseksuelle matrice, hvilket er den forståelsesramme, der afgør hvilke identiteter, positioner og begær, der er mulige. Vores genusidentitet og -adfærd afgrænset til den ene side af den binære kønsmedalje anses, ifølge Butler, at være et kohærent med vores opfattede biologiske køn,⁴⁹ og det leder efterfølgende til en stræben efter ækvilibrium i form af et heteroseksuelt begær efter sin modpol, medaljens anden side og former en seksuel adfærd i overensstemmelse hermed. Den repeterede udførelse af det performative genus former kroppens handlingsrum og muligheder, og konstruerer et billede af en indre kønsidentitet, der er placeret før selve handlingerne, billedet af det tidligere nævnte forestillede iboende genus.⁵⁰

47 Sedgwick 1990:50

48 Ambjörnsson 2006:35-37

49 Butler mener, at ikke kun genus, men også at biologisk binært køn er socialt konstrueret. Butler 2006:9

50 Butler 2006:8-10

5.3.1. Performativitet, kroppen og privilegier

Sara Ahmed udvikler på baggrund af Butlers teorier et fokus på de kropslige erfaringer og realiteter af denne performativitet. Hun understreger fraværet af frivillighed og påpeger de kropslige erfaringers rolle i skabelsen af billedet af os selv, andre og begær:

It is important to consider how compulsory heterosexuality – defined as the accumulative effect of the repetition of the narrative of heterosexuality as an ideal coupling – shapes what is possible for bodies to do, even if it does not contain what possible to be. Bodies take shape of norms that are repeated over time and with force. The work of repetition involves the concealment of labour under the sign of nature.⁵¹

Heteronormativitet, fortsætter Ahmed, former ligeledes kroppen gennem antagelsen om, at den skal rette sit begær mod nogle kroppe og ikke andre, samt definerer hvilke tilnærmelser ('approaches'), der er legitime, hvorved kroppen skabes "*as a congealed history of past approaches*".⁵² Normer fungerer effektivt ved at skabe komfort for dem, der anses at leve op til normerne, forklarer Ahmed yderligere, og selvom at være bevidst om den komfort og de privilegier, man nyder af dette, kan give skår i glæden, er det stadig komfortabelt og derfor svært sætte fingeren på, når man oplever det.⁵³

5.3.2. Queer følelser

Ann Cvetkovich anvender et queerperspektiv på trauma, som hun definerer som et begreb, der er sammenfiltret med den historiske kontekst, hvori det er blevet defineret ud fra en række psykiske tilstande, der er identificeret som reaktioner på overlast, der er karakteristisk for den tid. I stedet for et individuelt, klinisk perspektiv på trauma som patologisk tilstand anskuer hun trauma som en kulturel og kollektiv erfaring, der afføder kollektive reaktioner i det daglige liv, eksempelvis af at leve som lesbisk i et misogynt og homofobisk samfund, og som må forstås ud fra dens specifikke kontekster snarere end universelle modeller.⁵⁴ Med et queerperspektiv, mener Cvetkovich, kan trauma dermed forstås som en del af vores erfaringer af samfundet, snarere end en patologisk tilstand:

Thinking about trauma from the same depathologizing perspective that has animated queer understandings of sexuality opens up possibilities for understanding traumatic feelings not as

51 Ahmed 2004:145

52 Ibid.:145

53 Ibid.:147

54 Cvetkovich 2003:15-32, min kursivering.

a medical problem in search of a cure but as *felt experiences that can be mobilized in a range of directions, including the construction of cultures and publics*.⁵⁵

Som eksempel på konstruktionen af kulturer som reaktion på disse erfaringer, nævner Cvetkovich muligheden for gennem forskellige måder for fortælling at formidle traumatiske historier som det, de er, i stedet for pæne løgne, hvorved disse oplevelser ikke separeres fra de omstændigheder, de er forbundet med, eksempelvis sammenhængen mellem misbrug og klassesamfundet.⁵⁶

Hvis kroppen, og dermed subjektet, som Ahmed påpeger, formes gennem vores adfærd og begærsudtryk, og trauma, som Cvetkovich viser, er en grundtilstand for det levede liv, snarere end patologisk destination for mennesker, der oplever noget ekstraordinært, som også fungerer som katalysator for kreativitet og subkulturer, bliver vores fysiske subjekt, kroppen, et vidne for andre om vores adfærd og færden i sociale rum, eksempelvis queer rum. Og da kroppen er vores situering,⁵⁷ vores position vi ikke umiddelbart kan udskifte, og samtidig bærer af vores optik, som Haraway viste os, bliver vores situering unægtelig præget af erfaringer af samfundets heteronormativitet og bærer af de kulturelle modreaktioner, vi indgår i, måden, vi agerer vores modstand og bearbejdelse af dette, former med andre ord kroppens fremtidige tilstand gennem performativitet. Vi bliver, kort sagt, gjort til andre mennesker. Dog har kritik været rettet mod netop denne flydende løsning, som queer åbner op for, og ikke mindst hvad denne tilstand kontrasteres mod, hvilket mit næste afsnit med kritik af queer vil vise et udsnit af.

5.3.3. Kritik af queer

Biddy Martin fremhæver, at den position som subversive forkropsliggørelser af queer, der tildeles repræsentationer af genusoverskridende (og dermed forstået som aktive) udtryk, konstrueres gennem at fastholde "klassiske" (og dermed passive) udtryk, hvilket samtidig skubber betydningen af at være kvinde i et misogynt samfund ud af vores synsfelt. Med et eksempel, der både adresserer kønsoverskrideren som det fremhævede, queere subjekt og Butlers eget eksempel omkring butch-femme som symbol på det performative i genus,⁵⁸ skriver Martin:

55 Ibid.:47

56 Ibid.:34-35

57 Mere om dette i afsnittet 5.2.2. *Kroppen som situering*.

58 Butler præsenterer i et kendt eksempel, hvordan genus er performativt gennem eksemplet med butch-femme, der løsriver maskulint-feminint begær fra mande- og kvindekroppen, femme'en begærer både sin butchelskers maskulinitet, men også dens kombination med hendes kvindekrop. Butler 2006:167-168

In response to the cultural injunction to be a woman, butchness can be conceptualized as a defiance, as a defense, as secondary to what we ought to be. If butchness is defense and defiance, however, femmeness appears to become conformity and/or the healing ground for the butch's wound. Femmeness as defiance requires a different kind of attention, different forms of representation. While it is true that a woman who can pass will be less subject than an obviously dykey woman to homophobic attack, she may also be more subject to the ways in which women are devalued, diminished, trivialized by men, but also by other women.⁵⁹

Martin konkluderer videre, at opdelingen i en klassisk model med genus som indre kerne ('as stable core') og en postmoderne forståelse af identitet, som diskursivt funderet ('as the effect of discursive practices') bør udskiftes, og at vi kun bør betragte køn/genus og seksualitet som resultater af diskursive praksisser, så længe kroppen, materialiteten, anses for en faktor, hvis betydning vi ikke kan forudse eller definere på forhånd, den er såvel begrænsning som ressource. Hvis reaktionen mod heteronormativitetens kønstotalitarisme, i form af en reducere af mennesker, kvinder eller mænd, fortsætter hun, bliver en fremhævelse af genusoverskridelser som underminering af identiteter, løber vi en risiko for at reducere identiteten til køn/genus, hvorved denne totalitarisme genoprettes med omvendt fortegn.⁶⁰ Jeg deler Martins bekymring over konsekvenserne af implicit at antage, at identiteter er mere undergravende, hvis de overskrider visse genusgrænser, et fænomen Jay Prosser påpeger i sin kritik af fænomenets anden konsekvens, at især transidentiteter bliver gjort til noget særligt queer, selvom en transperson ikke behøver at *være* queer, og han mener, at (Butlers) queer appropriier transkønnethed ('transgender') ved at gøre krav på de udgrænsede positioner, de befinder sig i.⁶¹ Jeg bakker ligeledes op om Martins kritik mod faren ved den uudtalte, men alligevel underliggende antagelse om, at vi kan nedbryde identitet i det hele taget ved at arbejde os væk fra genus, idet det placerer genus som noget centralt og primært, hvilket minder om den problematiske tendens inden for vestlig feminisme, hvor forestillinger om globalt søsterskab placerer kvindekategorien som universel og, for magthierarkiers vedkommende, primærkategori med andre intersektioner som mindre interne forskelle.⁶²

59 Martin 1996:91-92

60 Ibid.:92-94

61 Prosser 1998:264-265

62 Mohanty 2003:37-42

5.3.4. Om tavshed(er) i queer

Som tidligere nævnt er refleksioner om privilegiers komfortable position et udgangspunkt for konstruktionen af queer rum, et forsøg på at skabe sociale rum, der bryder med hegemoniske positioners komfort og ikke mindst marginaliserede positioners ukomfortable stilling.⁶³ Derfor vil mine analyser bære præg af et fokus på privilegiers komfort og erkendelsen af, at komforten medfører, at hierarkier bliver usynlige fra den privilegerede position, er ligeledes et vigtigt udgangspunkt for at analysere det, der ikke bliver nævnt af informanterne. Tavshed er i en lang række feministiske teorier analyseret som et effektivt middel til at usynliggøre egne magtpositioner, ikke mindst i konstruktionen af hvide middelklassekvinder som feminismens subjekt og deres specifikke erfaringer af undertrykkelse som feminismens primære udfordringer, hvorved andre positioner og oplevelser af undertrykkelse effektivt placeres uden for synsfeltet og den universelle kvindekategori, der dermed konstrueres som en naturaliseret skabelon for kvinder. Med Donna Haraways ord: *"White women, including socialist feminists, discovered (that is, were forced kicking and screaming to notice) the non-innocence of category 'woman'."*⁶⁴

Esperanza Miyake illustrerer i sin kritik af, hvordan hvidgørende ('whitening') processer usynliggør ikke-hvide erfaringer og positioner i queerbevægelsen tavshedens ekskluderende funktion, men samtidig også dens mulighed for at skabe talerum for andre røster end dem, der sædvanligvis høres:

I want to suggest that silence is a double-edged sword that can cut either way: silence can mean certain voices, certain narratives are cut off, leaving them omitted from history and representation: but I also want to suggest that silence can be a means to hear a pin drop, a tool to make us listen to the sounds that are made *in* silence. To whom does silence belong?⁶⁵

Miyake påpeger blandt andet i sin kritik, hvordan et sangkors tolkninger af sangeren Labi Siffre ud fra udelukkende hans seksualitet usynliggør, blandt andre væsentlige faktorer, at han er sort og dermed både udfordrer forestillinger om, at alle LGBT-personer er hvide, og at alle sorte er heteroseksuelle, samt affejer, hvordan disse sociale kategorier interagerer med hinanden,⁶⁶ hvilket er et perspektiv, jeg vil uddybe i afsnittet 5.4. *Intersektionalitet*.

63 CQF "Safer space policy"

64 Haraway 1991b:109

65 Miyake 2008:124, kursivering i original

66 Ibid.:135-136

Hvis vi inden da retter Miyakes kritik mod CQFs konklusion om, at identiteter ikke er synlige, jf. citatet jeg bragte tidligere om retten til selvidentifikation, og samtidig husker Martins kritik af queerteoriens tendens til at gøre køn til den eneste betydningskabende faktor for identitet, kan vi konkludere, at identitet her skabes som noget, der ikke kan være synligt *per se*, hvilket enten betyder, at "race" ikke anses for en social kategori, der kan være baggrund for identitetsskabelse, hvilket kan ses som et tegn på, at der foregår en hvidgørelse af rummet, eller måske endda, at "race"-identitet ikke anses at have noget med kroppen at gøre i dette afgrænsede rum, hvorved vi måske kan drage en parallel til, hvad Lisa Nakamura betegner identitetsturisme ('identity tourism') på internettet, en form for virtuel etnisk drag, der gennem sin praksis afspejler racialiserede forestillinger og på problematisk vis forsøger at fravriste "race" fra sin historiske betydning og kontekst ved at gøre krav på at *kunne være* den racialiserede Anden, eller i det mindste prøve positionen på.⁶⁷ Nakamura forklarer, hvordan visionen om internettets postkropslige ideologi,⁶⁸ hvor "race" og andre sociale kateogier ikke eksisterer, har spillet fallit. I stedet præges avatarer⁶⁹ i sociale fora af en hvidhedsnorm eller racialiserede stereotyper skabt gennem muligheden for at passere racielt.⁷⁰

For at vende tilbage til CQFs opfordring, så kunne en tredje læsning, som jeg finder mere sandsynlig, være at frygten for at naturalisere "race" gennem benævnelse er motivet bag formuleringen, men dette medfører til stadighed, at "race" forsvinder ud af synsfeltet og ind i stilheden som et diskursivt *no-go*.

5.4. Intersektionalitet

Et intersektionelt perspektiv anser, at sociale kategorier samvirker med hinanden i stedet for blot at adderes sammen i en sum af kategorier. Det er derfor nødvendigt at analysere deres interaktion og ikke blot fælles tilstedeværelse. Med Umut Erel *et als* ord:

In contradiction to an additive approach, the "intersectionality approach" assumes that it is im-

67 Nakamura 2002:13-14, 50-60

68 Nakamura anvender termen "postbody ideology" om teknologiens forsøg på at eliminere Andethed gennem at give muligheden for som en avatar på internettet at slippe for de Andetgørende kropstegn, såsom alder, "race", handicap, etc. Ibid.:5

69 En avatar er brugerens virtuelle repræsentant i sociale fora på internettet, med Nakamuras ord: "[...] *the embodiment, in text and/or graphic images, of a user's online presence in social spaces.*" Ibid.:31

70 Ibid.:31-34

possible to fully disentangle different relations of power and that discourses and oppressive practices around important social divisions such as 'race', gender, class and sexuality do not only play together, but are mutually constitutive of each other.⁷¹

Intersektionalitet fokuserer billedlig talt på det punkt, hvor sociale kategorier hierarkiske akser mødes og krydser hinanden i en intersektion. Perspektivet kan ses hos eksempelvis Beverley Skeggs, der konkluderer, at arbejderklassekvinder traditionelt set ikke har haft eller har samme adgang til femininitet som middelklassekvinder, og hvordan denne effekt yderligere påvirkes af den sociale kategori "race".⁷²

Det intersektionelle perspektiv er udviklet på baggrund af hovedsagelig antiracistisk, men også lesbisk kritik mod den hegemoniske feminismes universelle magtanalyser manglende evne til at redegøre for og analysere de specifikke positioner, der opstår som resultat af flere sociale kategorier, der ikke umiddelbart kan adskilles,⁷³ hvilket blandt andet Combahee River Collective har pointeret: "*We [...] often find it difficult to separate race from class from sex oppression because in our lives they are most often experienced simultaneously*".⁷⁴

I den skandinaviske kontekst er perspektivet i høj grad fremført af Diana Mulinari og Paulina de los Reyes, der fokuserer på magtrelationer som noget, der gøres mennesker imellem, og de fremhæver nødvendigheden af at forankre subjektets handlingsmuligheder i den konkrete samfundspolitiske og økonomiske kontekst.⁷⁵ Til dette kan intersektionalitet, ifølge de los Reyes og Mulinari, hjælpe med "*ett teoretisk perspektiv som synliggör hur olika historiskt och situationsberoende maktrelationer skapas i och genom den simultana verkan av kön, klass och "ras"/etnicitet*".⁷⁶ Jeg finder det interessant, at seksualitet ikke nævnes som interagerende social kategori i benævnelsen, især med tanke på perspektivets delvise baggrund i den kritik, lesbiske feminister har rettet mod den hegemoniske feminismes implicite heteroseksualitet. Fraværet gælder ligeledes i de los Reyes & Mulinaris følgende uddybning om, at "race"/etnicitet, hvis disse ikke forstås som kønnede, "*definieras antingen utifrån den manliga normen eller förutsätts vara könsneutrala*".⁷⁷ Med dette fravær bliver genus udelukkende forståeligt ud fra heteronormativitetens binære model, hvilket

71 Erel, Haritaworn, Gutiérrez Rodríguez & Klesse 2008:269

72 Skeggs 1999:158

73 Erel, Haritaworn, Gutiérrez Rodríguez & Klesse 2008:267

74 Combahee River Collective 1979:65

75 de los Reyes & Mulinari 2005:23

76 Ibid.:24

77 Ibid. :24

også var en del af den kritik, intersektionaliteten er baseret på.

5.4.1. Kritik af intersektionalitetsbegrebet

Denne usynliggørelse er et af de fænomener, Erel *et al* adresserer i deres kritik af intersektionalitetsbegrebet og dets anvendelse.⁷⁸ De mener yderligere, at det intersektionelle perspektiv har en tendens til ikke at være situeret, som de los Reyes & Mulinari opfordrer til, men i stedet at fungerer i universelle termer og dermed ikke være fyldestgørende for at forstå de specifikke magtrelationer, der er på spil,⁷⁹ hvilket i særdeleshed afspejles i de gentagne udelukkelse af blandt andet magthierarkier på baggrund af transfobi som led i den intersektionelle analyse.⁸⁰ Omvendt kan et middel mod disse eksklusioner, advarer de, nemlig en ”*over-inflation of the discourse of difference*”⁸¹ medfører, at enhver forskel skaber en ny akse, hvorved betydningen af de forskellige hierarkier bliver uigennemskuelig, og strukturel undertrykkelse bliver stort set umulig at påpege, hvilket de kobler til den anti-identitetstendens, de mener, intersektionalitetsperspektivet ofte leder til.⁸²

Jeg vil i mit studie analysere subjektpositionerne ved hjælp af intersektionalitetsperspektivets forståelse af sociale kategoriers interaktion og perspektivets kritiske tilgang til homogeniserende anvendelser af disse, sådan som det eksempelvis er tilfældet med den implicite hvidhed, Miyake identificerede i analyser ud fra seksualitet, samtidig med at jeg gør mig klart, at der ikke er tale om universelle modeller om, hvordan forskellige kategorier fungerer på hinanden, men at der er tale om analyser, der i høj grad er kontekstualiserede.

6. Analyser

I mine fremhævede citater fra interviewsene vil jeg anvende følgende markeringer:

fed skrift: Markerer en betoning, et eller flere ord fremhæves;

citationstegn: ” ” Personen fortæller med en stemmeføring, der indikerer, at det er et citat;

tre punktummer: ... Markerer en pause af bemærkelsesværdig varighed, dvs. mere end et sekund.

78 Erel, Haritaworn, Gutiérrez Rodríguez & Klesse 2008:269

79 Ibid.:276

80 Ibid.:270

81 Ibid.:277

82 Ibid.:276

6.1. At blive fri for heteronormens blik

Et fælles tema i de fortællinger, mine interviews har givet mig adgang til, er ønsket om at blive fri for de (hetero)normative tolkninger og definitioner, informanterne udtrykker at opleve i sociale rum, der ikke har en eksplicit dagsorden om at ændre ved denne forforståelse.⁸³ Eksempelvis nævner A, hvordan hun ofte oplever at blive verbalt irettesat for adfærd, der ikke anses være kohærent med hendes køn:

A: [...] for eksempel sådan noget som at stå og spytte har jeg fået kommentarer på ude i byen sådan du ved folk de skal nok gøre dig opmærksom på at det der det er ikke helt normalt for en **pige** (begge ler) hvis du gør noget tit og ofte ikke hvis du står og spytter eller ... trækker tobak ud mellem tænderne eller et eller andet du ved de skal nok fortælle dig du ved hvis du står og snakker med en eller anden fremmed fyr og han tror du er bare ... altså heteroseksuel og du ved (begge ler) tit har jeg i hvert fald oplevet at folk sådan **kommenterer** så tænker jeg at de må have nogle **forventninger** [...]

Også B beskriver ,hvordan kønsforestillinger kan virke som begrænsende faktor, men hun har samtidig sine egne strategier for at håndtere og konfrontere dem, når hun møder dem. Nedenstående citat er en del af svaret på spørgsmålet om, hvad hun oplever, at hun tager med fra de queer rum, når hun færdes i andre rum :

B: [...] en uge efter vi startede på skolen [B er under uddannelse til smed, TL] så var vi ude at hente jern, en meget lang og tung jernstolpe som egentlig var ret tung, og så min klassekammerat som er den her **kæmpe** store fyr på 30 år han kom gående med målestokken foran mig der kom gående med jernrøret, og så siger en af de andre "hey du ska da hjælp hende hun er damen du ka da ikk bar gå der" og hvor Lasse så bare kigger og siger "øh det er **B**" (TL ler), der havde jeg allerede ved at være omkring ham og snakke med ham ændret hans syns holdning til at jeg var ikke kvinden og han var ikke manden vi var bare to personer og nu fandt jeg altså bare det rør før han gjorde så selvfølgelig bar jeg på det og på den måde da han hørte det og at jeg havde fået Lasse med på at jeg ikke er pigen sammen med de der **40** drenge jeg er bare **B** så har man allerede prøvet at pille noget af det kønsrolle væk og så kan man begynde at se mere på de personlige ting [...]

⁸³ Udover det queer rum, jeg fokuserer på i mit studie, nævnes der i flere interviews separatistiske rum for kvinder, lesbiske og transpersoner, især i forbindelse med arrangementer i Kvindehuset i København, i hvilke det udtryktes, at denne specifikke form for social kontrol heller ikke opleves.

Når informanterne peger på det queer rum, der er fokus for mit studie, som et sted, hvor de slipper for denne irettesættelse, må det betyde, at deres oplevelse er, at det er et sted, hvor det er muligt at træde en anden vej, end Butlers heteroseksuelle matrice dikterer. At det sociale kodeks med andre ord er, at det biologiske køn, man læses som tilhørende, ikke nødvendigvis determinerer samme kæde af *køn* → *kohærent genus* → *heteroseksuelt begær* → *heteroseksuel adfærd* i dette specifikke rum, jf. den tidligere nævnte opfordring fra *Safer space policy* til ikke tage nogle identiteter for givet. Ud fra disse fortællinger er det altså lykkedes at modvirke denne proces, at indtage pendanten til den røde pille, Neo præsenteres for i filmen *The Matrix* og ”vågne op” fra den meningsskabende matrice med en ny forståelse.

6.1.1. Kollektive alternative læsninger

I de fortællinger, der kom frem under mine interviews, fremgik det tydeligt, at det at slippe for normens blik gav rum for alternative måder at tolke handlinger og udtryk.

C forklarer, hvordan det, at rummet var en eksplicit queer rum, medførte, at hun følte, at hun kunne tolke det med ”*et andet blik*”, og at dette betød, at hun følte, at nogle ting, som hun ellers ikke ville bryde sig om, fik en anden betydning. Eksempelvis da der til arrangementet var en performance med et strippnummer, hvor hun til sin overraskelse pludselig blev indblandet:

C: [...] i mange andre sammenhænge hvis nu det ikke havde været et queerdefineret rum [...] og der så kom en kvinde og lavede strippen og hev mig op til strip så tror jeg jeg ville have synes det var dybt ubehageligt fordi så ville jeg tænke okay så nu er jeg bare sådan nu er jeg et seksuelt **objekt** sammen med den her stripper og så kan de andre stå og tænde på det der sker heroppe ... men sådan følte jeg det slet ikke jeg følte bare sådan nåmen jeg er ... ligeså meget subjekt [...]

Muligheden for disse alternative tolkninger betød, fortsætter C, at hun for en stund kunne se bort fra sine klassiske feministiske tolkningsmodeller: “[...] når det så bliver defineret queer så kan jeg så smide den der klassiske feminisme lidt væk [...]”.

For D, som optrådte til arrangementet, er følelsen af at blive tolket på den rigtige måde et grundlæggende præmis for, at hun overhovedet føler sig tryk ved at stå på scenen, og hun fortæller om en anden fest, hvor hun aflyste en optræden:

D: [...] jeg valgte lissom ikke at performe jamen fordi jeg ikke følte mig tryk og fordi jeg

følte det måske kunne gå hen og blive sådan noget med at jeg ikke blev respekteret at der var nogle grænser der ville blive overtrådt på en eller anden måde og der endte jeg så med ikke at performe men så til queer bingo der gjorde jeg fordi det var et trygt rum og stemningen den var ... den var god nok ikk at jeg ikke følte at der ville ske noget ubehageligt eller at jeg følte at jeg ville blive fremstillet på en måde som jeg ikke selv havde kontrol over [...]

B opfatter det sådan, at vigtigheden af at blive læst rigtigt er så central, at det ofte bliver lettere at håndtere frustrationen over, når det ikke lykkedes, ved hjælp af humor og selvscenestættelse:

B: [...] på en eller anden måde tror jeg at det er så essentielt og vigtigt for de her mennesker at blive opfattet på den rigtige måde at man er nødt til at bruge humor ellers så bliver det simpelthen for tragisk (T ler), det bliver for mange queer bashings smadrede forældre der ikke accepterer én og sådanne historier [...]

A fortæller ligeledes om en alternativ optik, at hun oplevede en form for "indforståethed" i det sociale rum, der blev skabt til arrangementet, og at hun havde taget en "heteronormativ" ven med, hvilket hun regnede med, at hun ikke ville gøre igen, fordi han "*kiggede lidt for meget eller sådan*".

Blikkets magt er som tidligere nævnt et fænomen, der er blevet beskrevet i feministiske og postkoloniale teorier.⁸⁴ Held & Leach beskrev dets funktion i racialiseringsprocesser:

The ['what are you doing here', TL] '*look*' allows certain bodies *into* space and renders others out of *place*.⁸⁵

Dette blik gør sig måske i endnu højere grad gældende, når det kommer til performances, der i højeste grad påkalder sig blik.

Med den forståelse af subkultur, Cvetkovich viste tidligere, kan vi se disse som blandt andet en måde at forholde sig kollektivt til ubehagelige oplevelser gennem fortællinger. Når et generelt tema i de historier, jeg fik frem, er at opleve at blive seksualiseret på en uønsket måde, kan iscenesættelsen af seksualisering med de umiddelbart samme koder, her i form af strip, men i forventning om en anden læsning måske ses som en måde at kollektivt forholde sig dette på.

84 Se bl.a. Puwar 2004:39-41

85 Held & Leach 2008:142, kursivering i original

Ligesom at iscenesættelsen af sexistiske og homofobiske maskuliniteter ikke er et sjældent syn inden for drag king kultur,⁸⁶ kan approprieringen af positionen begærsobjekt anvendes til at generobre blikket, samt give den seksuelle objektificering aktørskab. Det er denne subversivitet, C refererer til, når hun oplever at kunne se bort fra "*den der klassiske feminisme*", da dens forklaringsmodeller ikke rækker i disse situationer med universelle forklaringsmodeller af undertrykkelse, der ser seksualiseringen af kvinder som noget ubetinget negativt, da dette tilskrives mandlig dominans.

Men muligheden for at blive læst som ønsket er som nævnt afhængig af den kollektive tolkning som noget andet, end *normerne* foreskriver, hvilket da kan ses som en afgrænsning af, hvem der har den rette optik for at være i rummet, og hvem der har det blik, der vil undgås.

6.1.2. Frygtens objekt/subjekt

Med hjælp af Moran og Skeggs pointerede jeg tidligere, hvordan en hyppigt anvendt metode til at undgå stigmatisering blandt ikke-heteroseksuelle var at gøre sig til subjekt og ikke objekt for frygt.

En hændelse til *Queer Bingo* arrangementet, som flere af mine interviewpersoner hæftede sig ved, er, da to mænd, der tilsyneladende ikke er klar over, hvilket arrangement det er, træder ind i lokalet. C fortæller, at de havde en aggressiv adfærd over for hendes ven med ordene "*hva fanden er det her en bøssefest?*" Alligevel valgte de at blive noget tid efter at have, fortsætter C, forklaret, at de synes, det var et latterligt arrangement, hvilket hun mente på en måde var positivt, selvom deres fremtoning vakte noget utryghed, da det virkede til, at de ændrede deres holdning til rummet. B mente derimod, at det på en måde var lidt ærgerligt at opleve det, som om der ikke var plads til de to mænd, men at de blev "*lusket ud nogle gik hen og talte med dem og pludselig stod de udenfor døren*", men hun forstår den utryghed, de vakte, da "*folk [kan] blive usikre når der kommer nogle der ikke er indforståede og så kan de ikke være lige så meget sig selv så i visse sammenhænge er der nogle typer der ikke hører til fordi folk hver dag skal forklare de samme ting og kæmpe med de samme ting*".

Vi kan se den subjektivering af frygt, som Moran og Skeggs omtalte i den måde, det sociale fælleskab afgrænses, ved at placere de to "udefrakommende" uden for det sociale rum. Men som safer space policien markerer, er det sociale rum præget af en inklusion for dem, der ikke ekskluderer, hvilket den attitude, de to mænd havde, må siges at give udtryk for gennem heftig

86 Volcano & Halberstam 1999:36

verbal afstandstagen til en "*bøssefest*". Som D forklarede tidligere, ville hun ikke bryde sig om at optræde for normens blik, så der opstår et spændingsfelt mellem nogles udsagn om at ville inkludere så mange som muligt, og samtidig det kollektive projekt om at ville undgå ekskluderende adfærd gennem det, C betegner som at "*hævde normerne*".

6.1.3. Normbrydende adfærd

Med Martins kritik i tankerne kan det frygtes, at der dermed opstår en hierarkisering, således at visse udtryk og former for adfærd bliver den konservative modpol, det queere skabes ud fra.

Adspurgt om hun oplever en stemning af, at noget ikke ville være okay i det sociale rum til arrangementet, men som hun selv mener burde bære acceptabelt, forklarer C, at hun ville være i tvivl om accepten af en "*kvinde og en mand der ... begyndte at kysse helt vildt eller sådan noget*", men hun udtrykker også selv tvivl om, hvorvidt hun mener, at det er et problem, at hun oplever det sådan, når netop denne parkonstellation har adgang til så mange rum, og hun ville ikke selv have lyst til at "*score en fyr den aften*".

A oplever det som positivt, at der er andre forventninger end i andre rum:

A: [...] jeg synes at det er rart at det er det at det er queerheden der sådan er norm og ikke det der med at folk altid bare går ud fra at du er heteroseksuel ... eller at du er homoseksuel hvis du er pige og har kort hår eller sådan et eller andet så er det rart at folk bare har den indforståethed at ting kan se ud på en måde og være på en helt anden måde [...]

Samtidig oplever hun en stemning af, at det er bedst hvis "*den måde ... du tager dig ud på ikke er så kønsnormativ*".

Her bliver kroppen central, for hvorvidt man anses for at være "*kønsnormativ*" må unægteligt være et resultat af, hvordan man læses, om der anses for at være "*normativ*" kohærens mellem kropstegn, påklædning og adfærd, og den tendens, Martin kritiserer, synes at ligge tæt på overfladen i fortællingerne om, hvad der måske er på grænsen af at være acceptabelt. Det "*kønsnormative*" opleves ikke ligeså velkomment, og dette placerer måske den femininitet, Martin efterlyser gives rum, i en marginal position, via positioneringen som modsætning til de fejrede overskridelser af køn, udtryk og identiteter, der ikke er fastlagte eller kontinuerlige.

6.1.4. Flydende identitet

B forklarer, at hun i stedet for at tolke ud fra køn, i stedet fæstner sig ved personers energier, samt at disse i høj grad er flydende:

B: [...] jeg kan føle at det er ok at jeg ikke har lyst til at definere de mennesker som er derinde [til arrangementet *Queer Bingo*, TL] ud fra to køn men jeg kan definere dem ud fra den energi de giver mig og den energi jeg giver dem det er som regel det jeg føler er et queer rum det er jeg ikke skal reagere stereotyp på andre og de ikke behandler mig stereotyp altså "du er sådan her så skal jeg reagere sådan her mod dig"

[...]

TL: Kan du uddybe den energi du beskriver hvad er det for nogle ting du tolker fra?

B: Nu er energi selvfølgelig meget flyvsk men det kan være fra den måde man taler på og de ting man taler om til for eksempel hvis jeg har mødt en person og han er i sit drengetøj til hvis jeg møder ham igen i drag så kan vi finde på at tale om nogle **andre** ting fordi jeg kan se at der er nogle interesser i den energi og væremåde som jeg imødekommer på den måde. Et queer rum giver mig mere mulighed for at mærke efter hvordan jeg har det og hvordan jeg har lyst til at fremstå jeg skal ikke kæmpe for at blive set på den måde jeg vil jeg kommer bare ind og så **er** jeg på den måde jeg vil opfattes

Ifølge den forklaring, B giver, er kroppen nærmest helt ude af syne, gennem sin ageren oplever hun at blive opfattet, som hun vil og at kunne aflæse andre ud fra den specifikke situation, og italesættelsen af *energier* understreger, at der er tale om noget flydende og skiftende.

Netop denne fluiditet er ofte blevet det kendetegnende ved queer, at identiteter ikke anses som værende stabile og fikserede.⁸⁷ Konkret synes denne tilstand for mine informanternes vedkommende at komme til udtryk gennem en øget oplevelse af mulighed for at ændre ved sit eget udtryk, eksperimentere og lege, primært med sit genus. C beskriver det ustabile som noget befriende, og hun nyder at kunne eksperimentere, også "*inden for [s]it køn*", men hun oplever, at der alligevel er noget, der begrænser mobiliteten:

C: [...] på en måde så ville jeg gerne kunne sige at det var sådan lidt **flydende** og man kunne altså i kraft af for eksempel at tage noget andet tøj på at man kunne være lidt noget andet men så ... samtidig så føler jeg osse at det det er det måske ikke nødvendigvis ...

87 Ambjörnsson 2006:144

selvom man agerer måske anderledes end man ville have gjort en anden dag så ... så føler jeg det nok ikke helt så flydende som ... som det kunne være sjovt hvis det kunne være (begge ler)

TL: hvad er det du tænker der ikke er flydende i det?

C: ... mm ... jeg tænker stadigvæk at ... at jeg ser verden på en ganske bestemt måde ... nogle bestemte altså sådan ... jeg føler meget der er sådan en fast et eller andet en **mig** (begge ler) på en eller anden måde ... altså som som sagtens kan forandre sig **over tid** og sådan noget men selvom jeg agerer helt anderledes og sådan så ... ligesom for en aften kan gøre noget helt andet end jeg normalt **gør** ... så oplever jeg det stadigvæk igennem de filtre jeg plejer at opleve igennem [...]

6.2. Virtuelt queer – offline

På baggrund af de fortællinger, jeg har skitseret i analysen af queer rum som middel til at undgå heternormativ optik og i stedet at kunne erstatte denne med alternative læsninger, vil jeg nu rette blikket mod metaforen, jeg kort fremlagde tidligere, nemlig den at vi sammenligner queer rum, eller tanken bag dem, med virtuelle rum.

Nakamura beskrev, hvordan virtuelle rum iscenesættes som arenaer, hvor sociale kategorier i særdeleshed "race" enten forsvinder (efter den farveblinde logik) eller bliver noget, vi kan tage og føle på, og i bogstavelig forstand prøve på. Begrænsningen for denne turisme er den tid, vi er online, hvilket naturligvis præges af den stærke ulighed, der råder i internetadgang som ressource.⁸⁸

Lad os forsøge at anvende internetforas mulighed for at selv skabe sin identitet og avatar postkropsligt som metafor for CQFs idealiserede form for queer rum. Et rum, hvor vi ikke ud fra kropslig realitet kan antage noget om andres identitet, hvorved kroppen effektivt forsvinder ude af syne på samme måde, som den forventes at gøre på internettet. I så fald kan fluiditeten forstås som de valgmuligheder, der forekommer ved skabelsen af en avatar, vi vælger, hvem vi vil være, hver gang vi træder ind i et rum, og vores tidligere valg ændrer ikke ved vores muligheder, kroppen formes ikke gennem vores handlinger, som Ahmed fremhævede, den står uden for processen og er nærmest blot det hylster, vores subjekt oplever igennem. Dette gør en række refleksioner om positionering interessant, ikke mindst den kritik af hvidhedsnormen jeg fremhævede tidligere.

88 Nakamura 2002:9

6.2.1. Hvidhed

Den tavshed om hvidhed, der afspejles i mine interviews, stemmer meget godt overens med Miyakes kritik. Emnet blev udelukkende nævnt i ét interview, hvor D adspurgt om forekomsten af konflikter, der ikke blev løst optimalt, beskrev det som et emne, der ikke får den opmærksom, det fortjener:

D: [...] det er sådan lidt mere som om man går ud fra at det rum man træder ind i bare er hvidt og sådan er det bare og så alle dem der er der er bevidste om at det her er et hvidt rum og så når man træder derind som en ikke-hvid person så bliver man næsten også bare hvid i det rum [...]

Rummet kan her forstås som præget af den hvidhedsnorm, som Held & Leach pointerede. Ulig missionen med det virtuelle rum er oplevelsen altså for D, at "race" forsvinder med, når kroppen placeres ude af syne. Men hendes kropslige realitet, og det, som C betegnede som filtre, gør altså ikke.

Dette bringer os til Martins kritik mod queer, nemlig at identitet reduceres til genus, når identitet *i sig* gøres ustabil gennem flydende genus. Den andethed, D oplever gennem at være ikke-hvid, reduceres i rummet, men det bliver da på bekostning af synligheden, i det hun hvidgøres gennem queerhedens fluiditet, hvorved ikke-hvidheden fastlåses som kontrast til denne mobilitet, på samme måde som Nakamuras konklusion om, at det at passere som hvid i et internetfora kun kan anses som frigørende, hvis vi ignorerer den racialiserede krop uden for det virtuelle og godkender hvidhed som normen.⁸⁹

"Race" og racialisering synes at være et område, hvor performativitetsteorier ikke kan forstås adskilte fra kroppens determination, som det er tilfældet med genusperformativitet, der som tidligere nævnt i høj grad har støttet sig på genusoverskridelsers negligerende af dikotomiens grænser. På baggrund af mine interviews virker det som om, at "race" på en måde anses som et diskursivt *no-go*. CQF fordømmer racistiske handlinger,⁹⁰ men strategien for aktivt at modvirke racisme synes at være at præget af en tendens til ikke tale om det, før nogen giver udtryk for at have oplevet diskrimination.⁹¹ Dette forstærker dels hvidhedsnormen, dels placerer det ansvaret for at italesætte "race" hos den, der oplever hierarkiernes negative effekter. Det er mit indtryk, at strategiens motivation er et ønske om at skabe et rum, hvor "race" ikke er af betydning, men at lade hierarkiet forsvinde ude

89 Ibid.:40

90 Se CQF "Manifesto" og "Safer space policy"

91 Generelt omtalte informanterne rummet som et sted hvor de følte at andre ville bakke op hvis de skulle opleve noget negativt fra tilstedeværende.

af syne medfører også, at de naturaliseres, hvilket er en problemstilling, der synes at påvirke ikke kun CQF, men hele den vestlige queerbevægelse, jf. de nævnte kritikker. At "race" ikke nævnes som begreb i de resterende interview, hvor både jeg og interviewpersonen er hvide, er symptomatisk for denne tavshed. "Race" eksisterer på den måde først diskursivt i det øjeblik, hvor hvidheden brydes.

7. Sammenfattende konklusion

Jeg har i mit studie forsøgt at fremhæve nogle ambivalenser og tavsheder i de fortællinger, jeg har modtaget om oplevelsen af queer rum, især i forhold til refleksionerne om positionering. Dette for at forsøge at nuancere opfattelsen af queer rum og dermed vise andre niveauer end det dikotomiske modsætningsforhold, disse til tider placeres i, i forhold til andre rum.

Jeg fandt, at der blandt dem, jeg talte med, var en generel følelse af anderledes tolkningsmuligheder i disse rum, hvilket gav rum til, at der kunne leges med nogle koder og udtryk, som ellers ikke oplevedes at være ønskværdige eller tilgængelige for eksempel vovede performances eller iscenesættelse af egen seksualitet. Desuden kunne rummene tilbyde et helle fra irettesættelser som følge af "manglende" genuskohærens.

Ved at anvende sociale fora på internettet, og især skabelsen af avatarer i denne forbindelse, som metafor for idealet om et queer rum forsøgte jeg at understrege en ambivalens over for kroppen, i det at projektet om at skabe et rum, hvor vi ikke læses ud fra kropstegn i sidste instans må betyde et ønske om, at kroppen ikke har betydning. Dette får som konsekvens, at blandt andet "race" forsvinder fra vore synsfelt sammen med eksempelvis funktionsdygtighed. Samtidig er der en iboende ambivalens i forhold til missionen om at modvirke usynliggørelse, da dette i høj grad indebærer at blive genkendt, jf. Held & Leach understregning af blikkets magt. Resultatet bliver, at hvidhedens hegemoniske position ikke til fulde betvivles, trods det udtalte ønske om at modvirke også racistiske hierarkier. De queer subjektspioner, der bliver tilgængelige, bliver ligeledes formede af en hvidhedsnorm, når vi italesætter, at alt er flydende, fordi køn og genus er det, og vi havner i den kønstotalitarisme, Martin kritiserede. At være hvid i denne kontekst skaber en øget mobilitet som følge af de privilegier, det giver at kunne indtage subjektspionerne uden at være racialiseret, hvilket tyder på, at vi ikke alle bliver lige flydende i dette rum.

Netop den magt, blikket kan have, var mit fokuspunkt, da jeg undersøgte, hvorfor queer rum kunne opleves som mindre begrænsende og mere trygge. Som et led i at modvirke et strukturelt hierarki bliver den queer læsning af det sociale rum og individers udtryk lettere udgrænset, og jeg

fandt derfor en ambivalent holdning til adgangen for personer, der ikke til fulde deler den forforståelse, disse rum er baseret på. Moran & Skeggs konklusion om, at frygtens objekt gør sig til frygtens subjekt i form af sociale rum beregnet for fortrinsvis andre end ciskønnede heteroseksuelle, mener jeg derfor, er en model, der ikke til fulde medregner det tvangsmæssige i "korrekt" køn og begær.

At queerbevægelsen, som D antyder, har en forbindelse til lesbiske separatistiske rum i København, tror jeg, er en del af forklaringen her. Da disse queer rum også fungerer som rum, hvor flere og andre kønsidentiteter og seksualiteter kan eksistere, end det er tilfældet i det omkringliggende samfund, virker det til, at der også findes en interesse i at kunne begribe de faktiske positioner og skabe synlighed, snarere end udelukkende at forholde sig til alt som flydende og umuligt at benævne. Måske forståelsen af problematikkerne om hvidhedsnormen også kan være til hjælp her. Hvis vi forholder os til køn og seksualitet som noget, der ikke kan kategoriseres, bliver det ligeledes svært at benævne, og hvis vi ikke kan italesætte alternative positioner end normen, er der en risiko for, at denne usynliggørelse øges, normen bliver da umulig at benævne.

Med andre ord fornemmes en ambivalens i spørgsmål om synlighed, kategorier udtrykkes som indsnævrende og begrænsende, men som middel mod usynlighed virker de som en nødvendighed, hvilket betyder, at det sociale rum bærer præg af en ambivalent indstilling over for positioner og kategorier som forståelsesmodeller.

Mit fokus på især den tavshed, der synes at omgive hvidheden i queer rum, er mit forsøg på at åbne op for en øget forståelse for, hvordan disse rum konkret opleves af de personer, der befinder sig i dem, og hvor let nogle hierarkier tilsyneladende forsvinder fra vores fokus. Som jeg også berørte, er der ligeledes nogle problematikker i, hvordan vi forstår fluiditeten i identiteter, som det ville være interessant at se nærmere på, ligesom jeg kort kom ind på en lille del af spørgsmålet om, hvorvidt denne fluiditet fungerer som et led i et projekt om at skabe et rum, der også i højere grad anerkender transpersoners positioner. Og sandsynligvis er der mange flere aspekter, som jeg ikke har haft øjnene åbne for, hvilket blot understreget vigtigheden af at skabe rum for flere fortællinger og analysere ambivalens.

8. Referencer

Ahmed, Sara

2004: *The cultural politics of emotion*, Edinburgh University Press, Edinburgh

2006: *Queer phenomenology: Orientations, objects, others*, Duke University Press, Durham & London

Ambjörnsson, Fanny

2006: *Vad är queer*, Natur och kultur, Stockholm

Butler, Judith

2006: *Gender trouble*, Routledge, New York & London

Combahee River Collective

1979: "A black feminist statement" i Linda Nicholson (red.) 1997: *The second wave: A reader in feminist theory*, Routledge, New York & London

Cvetkovich, Ann

2003: *An archive of feelings: Trauma, sexuality and lesbian public cultures*, Duke University Press, Durham & London

de los Reyes, Paulina & Mulinari, Diana

2005: *Intersektionalitet*, Liber, Malmö

Erel, Umut; Haritaworn, Jin; Gutiérrez Rodríguez, Encarnación & Klesse, Christian

2008: "On the depoliticisation of intersectionality talk: Conceptualising multiple oppressions in critical sexuality studies" i Adi Kuntsman & Esperanza Miyake (red.)
2008: *Out of place: Interrogating silences in queerness/racality*, Raw Nerve Books, York

Foucault, Michel

2006: *Viljen til viden: Seksualitetens historie 1*, Det lille forlag, Frederiksberg

Grensman, Hanna-Karin

2006: *Kroppar och sexualitet i staden – En socialpsykologisk skildring av den rumsliga kontextens betydelse för sexualitetens konstruktion*, Växjö Universitet, Samhällsvetenskapliga Institutionen, Växjö

Grosz, Elizabeth

1995: *Space, time and perversion*, Routledge, New York & London

Haraway, Donna

1991a: "Situated knowledges: The science question in feminism and the privilege of partial perspective" i Sandra Harding (red.) 2004: *The feminist standpoint theory reader*, Routledge, New York & London

1991b: "A cyborg manifesto: Science, technology and socialist-feminism in the late twentieth century" i Susan Stryker & Stephen Whittle (red.) 2006: *The transgender studies reader*, Routledge, New York & London

Heede, Dag

2010: *Det tomme menneske: Introduktion til Michel Foucault*, Museum Tusulanums Forlag, København

Held, Nina & Leach, Tara

2008: "'What are you doing here?': The 'look' and (non) belongings of racialised bodies in sexualized space" i Adi Kuntsman & Esperanza Miyake (red.) 2008: *Out of place: Interrogating silences in queerness/raciality*, Raw Nerve Books, York

Hirdman, Yvonne

1988: "Genussystemet – reflexioner kring kvinnors sociala underordning" i Christina Carlsson Wetterberg & Anna Jansdotter (red.) 2004: *Genushistoria: En historiografisk exposé*, Studentlitteratur, Lund

Listerborn, Carina

2002: *Trygg stad: Diskurser om kvinnors rädsla i forskning, policyutveckling och lokal praktik*, Chalmers tekniska högskola, Göteborg

Lykke, Nina

2008: *Kønnsforskning: En guide til feministisk teori, metodologi og skrift*, Samfundslitteratur, Frederiksberg

Martin, Biddy

1996: *Feminity played straight: The significance of being lesbian*, Routledge, New York & London

McDowell, Linda

1996: "Spatializing feminism: Geographic Perspectives" i Nancy Duncan (red.) 1996: *BodySpace: Destablizing geographies of gender and sexuality*, Routledge, New York & London

- Tatjana Isis Laursen C uppsats, Lunds Universitet, Centrum för Genusvetenskap, VT2010
- Miyake, Esperanza
- 2008: "The voice of silence: Interrogating the sound of queerness/raciality" i Adi Kuntsman & Esperanza Miyake (red.) 2008: *Out of place: Interrogating silences in queerness/raciality*, Raw Nerve Books, York
- Mohanty, Chandra Talpade
- 2003: *Feminism utan gränser: Avkoloniserad teori, praktiserad solidaritet*, Tankekraft forlag, Stockholm
- Moran, Leslie & Skeggs, Beverley
- 2004: *Sexuality and the politics of violence and safety*, Routledge, New York & London
- Nakamura, Lisa
- 2002: *Cybertypes: Race, ethnicity, and identity on the internet*, Routledge, New York & London
- Namaste, Viviane K
- 2000: "Genderbashing: Sexuality, gender and the regulation of public space" i Susan Stryker & Stephen Whittle (red.) 2006: *The transgender studies reader*, Routledge, New York & London
- Nordling, Vanna
- 2009: *Möten och bemötande: Om unga tjejers upplevelse av trygghet i Malmö*, Lunds Universitet, Sociologiska Institutionen, Lund
- Prosser, Jay
- 1998: "Judith Butler: Queer feminism, transgender, and the transubstantiation of sex" i Susan Stryker & Stephen Whittle (red.) 2006: *The transgender studies reader*, Routledge, New York & London
- Puwar, Nirmal
- 2004: *Space invaders: Race, gender and bodies out of place*, Berg, Oxford & New York
- Sedgwick, Eve Kosofsky
- 1990: "Epistemology of the closet" i Henry Abelove, Michéle Aina Barale & David M. Halperin (red.) 1993: *The lesbian and gay studies reader*, Routledge, New York & London
- Serano, Julia
- 2007: *Whipping girl: A transsexual woman on sexism and the scapegoating of femininity*,

Seal Press, Emeryville

Skeggs, Beverley

1999: *Att bli respektabel: Konstruktioner av klass och kön*, Daidalos, Göteborg

Volcano, Del LaGrace & Halberstam, Judith "Jack"

1999: *The drag king book*, Serpent's tail, London

Wittig, Monique

1981: "One is not born a woman" i Linda Nicholson (red.) 1997: *The second wave: A reader in feminist theory*, Routledge, New York & London

8.1 Digitale kilder

Copenhagen Queer Festival

"Manifesto", hentet fra <http://www.queerfestival.org/politik.shtml> seneste besøgt 29. april 2010, teksten er vedhæftet som bilag II

"Safer space policy", hentet fra <http://www.queerfestival.org/politik.shtml> seneste besøgt 29. april 2010, teksten vedhæftet som bilag III

Queers read this

Pamflet distribueret anonymt til Pridemonstrationen i New York juni 1990. Tilgængelig hos Queer Zine Archive Projekt, http://www.qzap.org/v6/index.php?option=com_g2bridge&view=gallery&Itemid=41&g2_itemId=1627

9. Bilag

Bilag I: Interviewguide

Hvad får dig til at føle at et socialt rum er queer og oplevede du det til Queer Bingo?

Fortæl om et andet rum du oplevede som queer

- Hvad er det vigtigste for dig i et sådan rum? Hvad får dig til at føle dig som en del af rummet? Hvad tror du andre finder mest vigtigt?
- Er der noget der får dig til at der er en barriere mellem dig og rummet?
- Er der andet du synes er vigtigt? De fysiske rammer? Lokalitet? Stedets fremtoning?

Hvordan oplever du adfærden i ”queere rum”, er der noget specifikt?

- Fortæl om en gang du oplevede noget du tænkte var specifikt for disse rum
- Har du oplevet noget andre gjorde du ikke syntes hørte til et sådant rum?
- Er der noget du er i tvivl om er ok eller ej i et sådant rum? Er der noget du synes burde være mere ok i et sådant rum? Mindre?

(Fortæl om hvad du synes karakteriserer ”norm-rum”/andre sociale rum.)

Er der noget du oplever får for meget fokus i queere rum? Noget der ikke bliver synliggjort nok?

Hvor længe har du søgt til ”queere rum”?

- Hvorfor? hvad søgte du da?
- Fandt du det? Er det stadig det samme du søger i disse rum?
- Oplevede du noget andet end forventet?
- Oplever du andre rum anderledes nu?
- Oplever du en udvikling i hvordan disse rum ser ud? Tager du noget med ud fra de queere rum til andre rum?

Hvilke rum føler du dig hjemme i?

Er der noget du tænker er vigtigt som jeg ikke har spurgt om?

Bilag II: Copenhagen Queer Festival Manifesto***Copenhagen Queermanifestival***

With the Copenhagen queer festival we wish to create a queer space. But what is queer? How do we define it, use it, make it part of our lives? How do you define "queer" in relation to "non-queer"? these are just some of the questions we want to work on understanding during the festival. We wish to create a forum where people from all over the world can exchange impressions, viewpoints and ideas. Where we can play, learn, teach, move our boundaries and go places we didn't know existed.

The festival is strictly D.I.Y. meaning that YOU as a participant must take an active part in making the festival successful. A few things have been planned in advance by the organizing group, but otherwise it is up to the participants to decide in unity how they want the festival to proceed. It is expected that everyone help out as much as they can to ensure that the festival will be a fun and enlightening experience for all.

Non-profit is another keyword for the festival. We wish to create a space which is not based on money, as we find this is the case in society today. The festival is open to all, whether or not they have money.

To create a place that is free for all it is important that we all try radically confront some, if not all(?) of the structures existing in society today. We need to help each other to break free from structures and norms imposed on us by the capitalist, heteronormative, racist society. At the festival we need to respect each other, listen and think before we act and keep in mind that calling the festival "free" and "queer" doesn't automatically make it so. We expect everyone to analyze their own actions and what effect they have on other people.

And even though the list is long, we still won't tolerate racism, sexism, heterosexism, homo/bi/queer/hetero/trans -phobia, in other words No discrimination based on sexuality, age, gender, ethnicity, class and so on. There will be room for those who make room for others.

Despite our political agenda we must not forget that the festival is also about having fun and meeting new exiting people of all genders and sexualities

We hope to see you in late july for a great week of discussions, workshops, parties and politics!

Bilag III: Copenhagen Queer Festival "Safer space" policy**Queer Fest 2009! A SAFER SPACE**

We hope that everyone at the QueerFEST is made aware of the idea of "Safer Spaces". We say "safer" realizing that no space can be entirely safe for everyone. We can start by listening to one another, being openminded, knowing that we have come together to learn from one another. We aim for an environment where differences are not only tolerated, but respected, celebrated, supported and defended. Let's expect that everyone has something amazing to contribute.

The Queer Fest is a DIY event so its up to all of us make it a Safer Space for all: Safer spaces are welcoming, engaging and supportive. We want the Queer Fest to be a space where people can take care of one another. We want people to feel that they can let their hair down (or cut it all off) and be themselves, knowing that they will be supported. We are asking people to be proactive in creating a safer space at the Queer Fest. Also, take responsibility for your own safety and get help if you need it!

Queers will not tolerate Disrespect for Queers at the Queer Festival!

This is no space for for being racist, ageist, sexist or any other behavior or language that may perpetuate oppression. You are expected to take responsibility for all your isms and phobias (sexism, racism, ageism, ableism, fatphobia, homo/bi/trans/intersez/heterophobia, kinksexphobia, asexphobia, classism and all the other hierarchical shit that's out there).

Violence will not be tolerated at the Queerfestival

Any group or individual engaging in violent behavior such as- fighting, sexual assault, threats, harassment- can be thrown off the site. This space aims to be survivor centric/survivor oriented so don't expect equal rights to participate if you have perpetrated non-consensual violence. If you know or have been told that you become violent or disrespectful under the influence of alcohol or other drugs please do not drink or do drugs while you are here.

Pay attention to boundaries

Different people have different boundaries when it comes to personal space and physical contact. Most of us want different things at different times, or different things from different people, Please do not make assumptions about peoples comfort or desires. Watch peoples body language. If someone is continuously turning away from you, avoiding eye contact, crossing their arms when you speak to them,

looking awkward, bored or making excuses as to why they need to be away from you, this is often a good indicator that they are saying back off. And remember always get explicit verbal consent before touching someone- anything but YES means NO!

Subvert prejudice :

We may like to think of the Queer fest as an `alternative' space where people reject the prejudices and socialization of `mainstream' societal values. But activist communities often carry the same prejudices as the so-called mainstream and we all need to address this. We want to encourage the expression of radically different opinions, choices and tactics at the Queer Festival, which means we must work hard not to silence each other. This includes engaging with others outside of a "radical clique" and relating to all sorts of people in honest, radical, and non-discriminatory ways. When we disagree lets do it in a way where we can hear each other. Communicate with care and respect and always consider the context in which you are speaking. Lets try to go beyond tokenism- being shallowly inclusive to create a false impression of a really liberated space, to challenge our own awkwardness around people because of some percieved differences. Let's aim to explore and acknowledge the subtle (and not so subtle) forms of prejudice with in the space and tackle them head on.

Don't assume -ask

All identities are self defined. Don't presume you know someones gender, ethnicity, sexual preference, political positions or anything else to do with their identity. ASK, LISTEN and RESPECT what you hear. Analyze why you ask some people and don't ask others.

The Queer Festival is also a place to challenge our own personal fucked up gender socilaization. Think about this also when you make decisions about what you do at the Queer Festival and challenge yourself!

NEED SOME SUPPORT?

If you experience or witness any behavior that crosses your boundaries or makes you feel uncomfortable or if you feel like you would like to talk to someone, please call (contacts???) . Or approach someone with a grievance badge on. Note different people will wear the badges at different times, but people on grievance duty that day will introduce themselves at the daily meeting.

- We are not professionals or trained in this. We will do our best collectively to offer problem solving support at the festival, but it may be worth seeking support outside the festival for trauma. Know that our

Tatjana Isis Laursen

C uppsats, Lunds Universitet, Centrum för Genusvetenskap, VT2010

best may be giving you a support number to call.